Мовчанюк Р.В., здобувач
Науковий керівник: Леган І.М.,
доктор юридичних наук, професор,
Державний університет «Житомирська політехніка»

ІНТЕГРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ У СУЧАСНУ СИСТЕМУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Компетентність правника неможлива без високої моралі, доброчесності та сумлінності. У сьогоднішніх реаліях це питання є визначальним, тому що рівень суспільної довіри до правової системи залежить від етичних стандартів, яких дотримується кожен представник правничої спільноти.

Професійна етика – це сукупність моральних засад і норм поведінки, обов'язкових для виконання під час професійної діяльності. Особливість цієї етики полягає в тому, що її вимоги регламентуються не лише загальноприйнятими моральними нормами, а й спеціальними законодавчими актами та кодексами. Зокрема, для адвокатів це Правила адвокатської етики, для прокурорів – Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, а для суддів – Кодекс суддівської етики.

Важливо, що професійна етика починає закладатися ще до початку безпосередньої юридичної діяльності. Уже в стінах вищого навчального закладу майбутні фахівці опановують відповідні етичні принципи. Норми етики та академічної доброчесності є невід'ємною складовою правничої освіти, адже саме під час навчання відбувається формування професійних якостей майбутніх юристів [4, с. 108–115]. Таким чином, професійну етику слід сприймати як фундамент професійної культури кожної особи, що здобуває юридичну освіту.

Окремої уваги потребує взаємозв'язок між професійною етикою та академічною доброчесністю. Звичка студента до списування, використання чужих праць без належного цитування створює значний ризик перенесення такої деструктивної моделі поведінки у майбутню професійну діяльність. Саме тому, академічну доброчесність варто розглядати як фундамент професійної відповідальності. Згідно із Законом України «Про освіту», вона визначається як система етичних принципів та законодавчо встановлених правил, що є обов'язковими для всіх учасників освітнього процесу [5]. Для юридичної освіти це питання набуває особливої ваги, адже робота юриста передбачає постійну взаємодію з інформацією, документами, доказами та судовими рішеннями, достовірність яких має критичне значення для правових наслідків.

Слід також згадати про соціальні мережі, які стали невід'ємною складовою професійної взаємодії. Поведінка юриста в інтернеті безпосередньо впливає на його репутацію та сприйняття його неупередженості. Особливо суворі вимоги висуваються до суддів, прокурорів та інших представників органів публічної влади. Нова редакція Кодексу суддівської етики, ухвалена у 2024 році, підкреслює важливість етичної поведінки судді як під час здійснення правосуддя, так і в позасудовій поведінці. Таким чином, сучасна юридична освіта має акцентувати на тому, що професійна репутація формується протягом усієї кар'єри й залежить від дій особи поза межами виконання її прямих службових обов'язків.

В умовах воєнного стану питання професійної етики набувають особливої ваги. Правники взаємодіють із постраждалими від воєнних злочинів, військовослужбовцями, внутрішньо переміщеними особами, а також родинами загиблих чи зниклих безвісти. Робота з такими категоріями справ потребує надзвичайної уваги до людської гідності, конфіденційності та психологічного стану клієнтів. Війна ставить перед юридичною спільнотою нові виклики, посилюючи вимоги до чесності, мужності, доброчесності, емпатії та самоконтролю [7, с. 20–29].

Проблемою залишається й те, що такі етичні категорії, як «доброчесність», «порядність» та «гідність», мають здебільшого оціночний характер. Існує складність оцінювання поведінки правників саме через брак чітких критеріїв для визначення цих понять [4, с. 108–115]. Майбутній фахівець має усвідомлювати, чому незалежність, конфіденційність, доброчесність чи уникнення конфлікту інтересів є критично важливими для юридичної професії та до яких наслідків призводить їхнє порушення.

Професійну етику варто виховувати впродовж усього процесу здобуття юридичної освіти. Вона має інтегруватися у вивчення фахових дисциплін, практичну підготовку, симуляційні судові процеси та стажування. Вагомим чинником є особистий приклад викладачів і практиків, адже етичні принципи неможливо засвоїти лише через теорію, студент має наочно бачити, як професійні стандарти втілюються в реальній діяльності фахівця.

Отже, професійна етика є невід'ємним елементом сучасної юридичної освіти, адже саме вона окреслює межі належної поведінки та трансформує правові знання у відповідальну професійну практику. Кваліфікований юрист має розуміти межі допустимого, поважати права та гідність людей, зберігати незалежність і діяти доброчесно. Тому мета юридичної освіти полягає у вихованні такої професійної культури, за якої етичні принципи стають для студента внутрішнім змістом майбутньої професії. Саме такий підхід сприяє зміцненню суспільної довіри до правової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.
2. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2–3. Ст. 12.
3. Правила адвокатської етики : затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017, зі змінами, затв. З'їздом адвокатів України 15.02.2019.
4. Костюченко О. Є. Норми й правила етичної поведінки та академічної доброчесності як необхідні складники розвитку юридичної освіти в Україні. Нове українське право. 2023. № 2. С. 108–115.
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
6. Кодекс суддівської етики : затв. рішенням XX чергового з'їзду суддів України від 18.09.2024. Київ, 2024.
7. Рассомахіна О. А. Професійна етика та моральна відповідальність юристів в умовах війни. Європейський правничий часопис. 2024. Вип. 4. С. 20–29.

Назарова Ж.С., здобувач
Науковий керівник: Нікітенко В. М.,
к.ю.н., доц.,
Державний торговельно-економічний університет

ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ ЯК ВИНЯТКОВИЙ ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПІДОЗРЮВАНОГО

Актуальність дослідження тримання під вартою зумовлена необхідністю забезпечення балансу між завданнями кримінального провадження та правом особи на свободу й особисту недоторканність. Тримання під вартою є найбільш суворим запобіжним заходом, оскільки безпосередньо пов'язане з позбавленням особи свободи ще до ухвалення обвинувального вироку. Відповідно до статті 183 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), воно є винятковим запобіжним заходом і може застосовуватися лише за умови доведення прокурором того, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не здатний запобігти передбаченим законом ризикам. Тому особливого значення набуває належне обґрунтування рішення про застосування або продовження тримання під вартою, а також реальне забезпечення процесуальних прав підозрюваного [1].